

Stillingsplan for IAKH 2014–2017

I fireårsperioden 2014–2017 vil fem historikere gå av for aldersgrensen (ved 70 år); to toeråremål (med varighet på fem år) vil gå ut. Ingen arkeologer eller konservatorer vil gå av. Dersom vi tar i betraktning at det vanligvis tar over ett år å tilsette i vitenskapelige stillinger, og ser helt fram til 2019, vil ytterligere to historikere nå aldersgrensen, samt to arkeologer. For å bevare den nåværende faste bemanningen i vitenskapelige stillinger må IAKH i løpet av perioden følgelig utlyse minst ni hele stillinger pluss to toerstillinger. Dertil kommer en udefinert og uutlyst historiestilling overført fra gjeldende stillingsplan. Instituttet har de siste årene gått med overskudd, og vil ifølge langtidsbudsjettet fortsette med dette dersom ikke utgiftene økes vesentlig. Det kan med andre ord se ut til at det er rom for en viss ekspansjon for å utnytte ressursene bedre.

Spørsmålet er innenfor hvilke områder stillingene skal utlyses. Oversikter over undervisningsbehov, studentinteresse, vitenskapelig publisering og avganger i arkeologi og historie viser at det kun er ett felt som *må* ha nye stillinger for å dekke de senere års undervisningsbehov, nemlig samtidshistorie. Alle andre felter vil kunne dekke grunnleggende undervisningsbehov uten tilførsler, forutsatt at bortfall av undervisningsressurser på grunn av permisjoner og lignende dekkes med vikarer på de områdene der forholdet mellom fast ansatte lærere og undervisningsbehov er minst romslig.

Dette gir betydelig strategisk frihet. Samtidig er det klart at undervisningsbehov ikke er noen statisk størrelse, men endrer seg med tilgjengelige lærerkrefter – og med studentinteresser og samfunnsbehov. Konklusjonen er uansett at generasjonsskiftet IAKH er inne i, gir oss rom for å stake ut nye retninger – eller for å velge å fortsette i etablerte spor.

Instituttleder har tidligere lagt til grunn et konservativt premiss, som styret i sine stillingsplandiskusjoner har sluttet seg til, nemlig at med mindre instituttøkonomien forverres kraftig eller undervisningsbehovet kan dekkes med færre lærere, bør vi holde fast ved en bemanning på fire faste konservatorer og sju faste arkeologer. Dette gjelder selv om det står færre lærere bak hvert studiepoeng i historie enn i arkeologi og særlig konservering: med andre ord at historikerne får flere studiepoeng ut av hver lærer enn arkeologene og særlig konservatorene gjør. Dette har å gjøre med inntaksrammene på programmene og forholdstallet student/lærer på emnene, som igjen i noen grad henger sammen med studiefagets art.

Konservering

Konservering har en FVA i permisjon, men fire lærerstillinger anses som minimum for å drive studiet noenlunde slik det nå er dimensjonert. Som nevnt er det ingen aldersavganger i perioden. Verken grunnleggende undervisningsbehov eller forskningsstyrke tilsier økning av staben. Det foreslås derfor ingen endring i stillingsplanen for konservering.

Arkeologi

Arkeologi har vært gjennom en fase med svært få tilgjengelige faste lærerkrefter, med tilhørende belastning for de som har vært tilgjengelige. I og med at styret i september vedtok å utlyse to faste førsteamanuensisstillinger – en i Middelhavsområdet og digital dokumentasjon og en i Kritisk kulturarvsarkeologi og eldre jernalder i Norden – bør presset avta og situasjonen normaliseres.

Arkeologi får HF-status som prioritert fag og forsterket masterprogram fra budsjettåret 2015, hvilket trolig vil gi tilgang på (tidsbegrensede) stillingsressurser i form av stipendiater og postdoker, toere og/eller forskuttering av faste stillinger. Evt toerstillinger som følger med status som forsterket masterprogram, bør knyttes til en styrking av feltkurset og andre praktisk rettede undervisningstilbud. Uansett bør stillingene etter Hedeager (avgang 2018) og Coulson (2019) utlyses i løpet av denne perioden. Fagmiljøet har i lærermøte i august 2013 gått inn for å utlyse disse stillingene innenfor brede perioder som til en viss grad gjenspeiler kompetanseområdene til dagens stillingshavere, dvs jernalder og jeger/sankersamfunn. Selv om man beholder de kulturhistoriske kompetansekravene, gir de to avgangene kombinert med faglig prioritert status mulighet til å vurdere en ytterligere spissing mot den profilen som arkeologi ved IAKH har som mål å videreutvikle. I tillegg til å definere den kulturhistoriske profilen nærmere med tanke på forsknings- og undervisningsbehov og arbeidsmarkedet, vil det være naturlig å kombinere kravene til disse stillinger med kompetanse i teknologi, arkeometri og miljøarkeologi.

Historie

Historie, med unntak av samtidshistorie (her forstått som 1900-tallet), har tilstrekkelig bemanning på alle felter til å fortsette dagens undervisningstilbud selv etter avgangene i perioden – forutsatt god ressursplanlegging og bruk av vikarer ved forskningsterminer og frikjøp på områder med knappe lærerressurser. Dagens undervisningstilbud er riktignok nærmest ikke-eksisterende på masternivået, utover veiledning i og emner knyttet helt opp til arbeidet med masteroppgaven. For et faglig ambisiøst forskningsuniversitet er dette lite tilfredsstillende. Basisdekningen gir imidlertid stor frihet i utlysningene fremover – vel å merke under forutsetning av at det store og vedvarende veiledningsbehovet i samtidshistorie dekkes, hvilket betyr at en av de første stillingene som lyses ut, bør være i samtidshistorie. Dette er dessuten et felt der instituttet har en viss konsentrasjon av forskere – om enn ikke nok til å dekke det store veiledningsbehovet – slik at en nyttilsetning vil kunne styrke et allerede forskningstungt område.

Dette innebærer at innenfor rammene lagt av politiske myndigheter, universitets- og fakultetsledelsen, står instituttet temmelig fritt til å beslutte hvor seks regulære historiestillinger samt to toerstillinger i historie skal utlyses i planperioden. I tillegg kommer evt utlysninger som ikke er erstatninger for avganger i perioden eller forrige periode, men som utlyses for å utnytte det økonomiske handlingsrommet bedre enn de siste årene. I denne sammenheng bør det huskes at dette handlingsrommet for én stillings vedkommende utgjøres av stillingen som i forrige stillingsplan var satt av til moderne globalhistorie/verdenshistorie, og som styret i september besluttet å legge inn i potten til den nye stillingsplanen. Denne er regnet med blant de seks stillingene nevnt ovenfor.

På lærermøter og allmøter har det vært uttrykt bekymring for at avganger kan føre til at kompetansen i norsk historie svekkes, og at den nye stillingsplanen må motvirke dette med å øremerke stillinger i norsk historie. Tallmaterialet gir ikke grunn til å frykte at svekkelsen vil medføre vansker med å dekke undervisnings- eller veiledningsbehovet i norsk historie. Av de 16 førstestillingene (førsteamanuensis og professor) i historie ved IAKH i dag som innehas av personer som ikke går av for aldersgrensen før 2020, er 13 besatt av personer med veiledningskompetanse i norsk historie. Antikken er det eneste feltet der ikke enten alle eller flertallet av stillingsinnehaverne har slik kompetanse. Av dagens førstestillingsinnehavere som ikke går av før 2020, vil det bare være Ødegård, Garipzanov og Pouillard som ikke har veiledningskompetanse i norsk historie.

Det er snarere den ikke-norske kompetansen som har blitt svekket de senere årene, gjennom avgangene til Åsmund Egge (veiledningskompetanse på Russland), Finn Fuglestad (Afrika, Latin-Amerika) og Pamela Price (India) uten at det er blitt utlyst stillinger i disse regionene. Tilsvarende vil veiledningskompetansen i amerikansk utenrikshistorie bli svekket når Geir Lundestad går av (i 2015), selv om andre historikere på instituttet også har kompetanse på dette feltet. Amerikansk innenrikshistorie vil være udekket ved IAKH (men ikke ved HF) – i likhet med resten av verden utenfor EU og Midtøsten. Verken tilsettingene i de to samtidshistoriske førstestillingene som er under besettelse eller den førstestillingen i Midtøstens historie og de to toerstillingerene i hhv klima/miljø- og norsk politisk samtidshistorie som er under utlysning, vil endre bildet av IAKH som et institutt konsentrert om norsk historie.

At kompetansen i moderne norsk historie svekkes med avgangene til Hagemann (2015), Lange (2016), Myhre (2017) og Kjeldstadli (2018) er like fullt utvilsomt, og toeren i norsk politiske samtidshistorie som er under utlysning, kan ikke veie opp for dette. Instituttstyret har lagt til grunn at IAKH ikke trenger å erstatte avganger med utlysninger innenfor samme felt. Store deler av fagmiljøet har likevel uttrykt frykt for følgene av generasjonsskiftet for moderne norsk historie. Ikke minst i en situasjon der HF går i bresjen for en tverrfaglig og tverrfakultær satsing under tittelen *Unpacking the Nordic Model*, kan en nedbygging av kompetansen i moderne norsk historie fremstå problematisk – selv om det blir mye kompetanse igjen. For å sikre forskningen på moderne norsk historie og møte den tverrfakultære satsingen offensivt, foreslås det derfor å utlyse en stilling knyttet til *Nordic Model*-tematikken, dvs som belyser særtrekk ved de nordiske samfunnsformasjoner og som kontekstuellet kan være innrettet så vel komparativt som internasjonalt, men ikke ensidig nasjonalt.

En annen bekymring har vært eldre og tidlig nytids historie, som i dag har 8 førstestillinger, og der Rian (tidlig nytid) går av i 2015. Alle de andre førstestillingsinnehaverne som går av i perioden eller umiddelbart etter, er i moderne historie. Flere av de stillingene som foreslås utlyst i årene 2014–17, er ikke knyttet til noen perioder. Om stillingsplanen fører til flere eller færre eldre og tidlig nytids historikere enn IAKH har i dag, vil følgelig avhenge av kompetansen til søkerne til de kronologisk åpne stillingene. Tallet på eldre og tidlig nytidshistorikere ved instituttet har i tidligere år vært både høyere og lavere enn dagens. Utgangspunktet må være å sikre at grunnleggende undervisningsbehov dekkes. Så må forskningsstyrke og strategiske satsinger – begrunnet ut fra faglige eller samfunnsbehov – avgjøre hvor stillingene skal utlyses.

Det er vanskelig å argumentere for at noe felt i historie skal få nye stillinger på grunn av forskningsstyrke. Instituttledelsens egne analyser og tall fra HF's faglige prioriteringsprosess over vitenskapelig publisering og innhenting av forskningsprosjekter med ekstern, konkurranseutsatt finansiering viser riktignok store individuelle forskjeller, men forskjellene er nettopp mellom individuelle forskere, og i liten grad mellom felter eller miljøer. Det samtidshistoriske miljøet som tidligere har innhentet betydelige forskningsmidler og var sentralt da "historie (med vekt på samtidshistorie)" ble forskningsfaglig prioritert i 2009, publiserer ikke spesielt høyt og er inne i et generasjonsskifte som det er vanskelig å spå utfallet av.

Faglige hensyn tilsier at det bør utlyses en stilling i teori/metode/historiografi. Deler av historiemiljøet ved UiO har tradisjonelt vært sterkt teoretisk/metodologisk/historiografisk interessert, inkarnert i Ottar Dahls stilling og person. Etter Dahls avgang for tjue år siden har denne

interessen blitt ivaretatt av ansatte med andre porteføljer, som har drevet med metode og historiografi ved siden av empirisk forskning (Hagemann, Kjeldstadli, Myhre, Førland, Sandmo). Forskningsrådets nasjonale historieevaluering beskyldte faget for å være for tradisjonelt empirisk; et resultat av evalueringen var at IAKH fikk det strategiske NFR-prosjektet "Historievitenskapens grenser". En stilling i teori/metode/historiografi vil bidra til å holde det teoretisk-historiografiske trykket oppe også etter prosjektets avslutning. Det er undervisningsbehov i dette feltet så vel på lavere grad (Exfac og HIS1300MET) som på høyere grad (HIS4010/4011): emner der undervisningen de siste årene har blitt dekket av andre enn fast ansatte historikere. Det er imidlertid en fare for at en ren teori/metode/historiografi-stilling vil bli isolert fra den øvrige virksomheten i faget. For å motvirke dette bør stillingen utlyses også med krav om realhistorisk kompetanse – uten at denne bør presiseres nærmere i tid eller rom eller tema.

Samfunnsbehov ligger bak instituttstyrets vedtak i oktober om å utlyse en toerstilling i klima/miljøhistorie "med ansvar for å utrede og utvikle mulighetene for en bredere satsing på dette feltet ved IAKH". Dersom dette arbeidet leder til konklusjonen at en slik satsing er mulig og ønskelig, bør stillingsplanen åpne for dette ved at det utlyses en stilling, så åpen som mulig, med forpliktelse til å forske på klima/miljøhistorie. Vi bør imidlertid ikke forplikte oss til en slik utlysning allerede nå, men være åpne for at revisjonene av stillingsplanen kan føre til en beslutning om å utlyse stillingen på et annet felt dersom utredningen tilsier at det ikke er grunnlag for en bredere satsing på klima/miljøhistorie.

Samfunnsbehov tilsier også en sterkere satsing på et annet felt, nemlig historie i skolen. Universitetet i Oslo har tradisjonelt levert mange historielektorer til særlig videregående skole, gjennom PPU (tidligere Pedsem) og i de siste årene – etter studiereformen i 2003 – også gjennom det femårige Lektorprogrammet. Tidligere har en del av historikerne ved UiO hatt en fortid som skolelektorer. I dag er det få og stadig færre av IAKHs historikere som har annen skolepraksis enn som elever. Bevisstheten om utfordringene og praksisene i dagens skole er lav, og muligheten til å gi undervisning som treffer fremtidige (og nåværende) skolelærere tilsvarende begrenset. Kontakten med historiedidaktikerne på UiOs Institutt for lærerutdanning og skoleforskning (ILS) er minimal. Fakultetene som samarbeider om lektorprogrammet, har gått inn for å gi fagmiljøene ansvar for å utvikle et obligatorisk praksisemne på masternivå. Dette vil gjøre behovet for innsikt i hvordan historiefaget fungerer og kan fungere i skolen akutt ved IAKH. Tatt i betraktning hvor viktig Lektorprogrammet er for studiepoengutviklingen ved IAKH, og hvor mange av instituttets masterkandidater som blir lektorer i skoleverket, bør vi tilby mer skolerettet undervisning enn i dag. Samtidig er det betydelig skepsis i fagmiljøet mot rene historiedidaktiske stillinger, særlig i den grad disse forbindes med en mer teoretisk innstilling til så vel historiefaget som skolen. Det foreslås derfor at IAKH ansetter på åremål, som toere, historikere som jobber som lektorer i skolen og som får ansvaret for å utvikle og undervise i et praksisemne, å utvikle og undervise i skolerettede særernner og å veilede skolerettede masteroppgaver, fortrinnsvis i samarbeid med instituttets fast vitenskapelig ansatte historikere. I første omgang foreslås å ansette to slike skoletoere.

Ovenstående stillinger summerer seg til fire førstestillinger (samtidig, *Nordic Model*, teori/metode/historiografi, klima/miljø) og to skoletoere. Avgangene og langtidsbudsjettet tilsier at vi kan utlyse fire førstestillinger til i planperioden. Det har blitt tatt til orde for at helt eller nesten helt åpne utlysninger vil gi instituttet de beste historikerne. Å utlyse stillinger åpent innebærer imidlertid at instituttet i praksis overlater beslutningen om hvor stillingene skal plasseres, til de i

noen grad subjektive – i hvert fall ikke objektive – preferansene til sakkyndige komiteer som har begrenset, om enn i noen tilfeller betydelig, bedømmerkompetanse og som er satt sammen ut fra hvem som har anledning og instituttledelsens tillit og øre. Elementet av vilkårlighet i utvelgelsen vil være betydelig, og bør ikke forveksles med forestillinger om at man gjennom en slik prosess sikrer seg den eller de "beste". Faglige prioriteringer forskyves fra instituttstyret til lukkede rom og komiteer. Instituttstyret bør derfor heller blinke ut ett eller to områder som IAKH allerede har kompetanse på, der vi vet at det vil være mange kompetente søkere, og der tilførsel av stillinger kan gi instituttet ikke bare nasjonal, men også internasjonal tyngde. Det foreslås her to slike: moderne nordamerikansk og moderne europeisk historie.

USA er verdens eneste supermakt, verdens sterkeste økonomi og Norges hovedallierte, med en økonomisk, politisk og kulturell innflytelse her i landet som ingen andre land er i nærheten av, og med en innvandrerbefolkning av norsk avstamning som utgjør flere millioner. Historie ved UiO har tradisjon for å ha kompetanse på nordamerikansk historie: dels gjennom den migrasjonshistoriske linjen fra Ingrid Semmingsen til Odd Lovoll og hans studenter, dels gjennom USAs utenrikspolitikk (Pharo, Lundestad, Tamnes, Førland, Waage, Njølstad) og helt nylig NFR-prosjektet "Amerika i våre hjerter" ledet av Pharo under FoSam-paraplyen. Gammel storhet kan ikke være førende for fremtidige satsinger; derimot er det et gyldig argument at IAKH har USA-kompetanse både i den faste staben og i omlandet av rekrutter. Mye av utenrikskompetansen forsvinner med Pharo (slutter ved nyttår 2013) og Lundestad (2015), men en del er igjen. Innenrikskompetansen er svakere, og Nord-Amerikamiljøet på ILOS, som blant annet rommer en historiker, er ikke forskningssterkt. Det foreslås likevel å gjenoppbygge nordamerikansk historie som et av IAKHs sterke områder, ved å lyse ut to førstestillinger i feltet. Disse vil kunne knytte an både til den nevnte utenrikshistoriske kompetansen og til den nyere kompetansen i økonomisk-kulturell transatlantisk historie (Pouillard), som begge vil kunne styrkes ytterligere gjennom de to samtidshistoriestillingene under besettelse. Vi kan dermed oppnå både synergi med eksisterende kompetanse og utvidelse til en sentral region som i dag er svakt dekket.

Europeisk historie er en tilsvarende måte å konsentrere kreftene på, ved å bygge opp kompetanse på den regionen som ved siden av USA har mest å si for Norge i dag, og der det finnes et fundament på instituttet. IAKH har riktignok bare én stilling med europeisk historie i stillingsbetegnelsen (Pouillard), men flere andre har veiledningskompetanse på regionen (Bruland, Sørensen, Wolff) eller har undervist i moderne europeisk historie og vil kunne dra nytte av en styrking av dette feltet, samtidig som man forhindrer at det blir stående isolert.

Alternative regionale satsinger kunne være Sør-Asia eller Øst-Asia, som er de eneste regionene som er i nærheten – men bare i nærheten – av å matche USA og EU på det økonomiske området. En satsing på asiatisk (eller afrikansk, latinamerikansk eller russisk) historie ville imidlertid mangle det fundamentet av IAKH-kompetanse som nordamerikansk og europeisk historie kan nyte godt av, og vil være helt uten synergieffekt på instituttet: Det vil være å satse på spredning heller enn konsentrasjon, stikk i strid med rådende universitets- og fakultetsstrategi. Og uansett hva man måtte mene om rådende strategier, må det være lure å bygge kompetanse der det allerede finnes et fundament, enn å begynne i løse luften eller fra bunnen av.

Forslag til utlysninger 2014–2017

Med forbehold om avganger før pensjonsalder foreslås det ikke utlyst nye stillinger i konservering i planperioden. Faget beholder sin nåværende dimensjonering.

I arkeologi foreslås å utlyse to førstestillinger i hhv jeger/sankersamfunn og jernalder. Dersom en evt status som faglig prioritert fag gir tilgang på midler fra HF som kan brukes til forskuttering av stillinger, bør arbeidet med å utlyse stillingene starte allerede i 2014. Toerstillinger som følger med en evt status som forsterket masterprogram (ikke tatt med i vedlagte tabell), knyttes til feltkurset og andre praktisk rettede undervisningstilbud, og utlyses så snart tilsagn om midlene foreligger.

I historie foreslås å utlyse en førstestilling i samtidshistorie i 2014, pluss to toerstillinger knyttet til historie i skolen, med krav om skolepraksis og kompetanse til å (sam)veilede masteroppgaver. I 2015 foreslås å utlyse en *Nordic Model* -førstestilling og en i teori/metode/fortrinnsvis norsk historiografi, med krav også om realhistorisk veiledningskompetanse.

Under forutsetning av budsjettmessig dekning når den tid kommer, foreslås det videre å lyse ut fem førstestillinger i historie i 2016: to i moderne nordamerikansk historie, to i moderne europeisk historie, og en i klima/miljøhistorie. Dette siste forutsetter at instituttstyret, etter behandling av en utredning utarbeidet av den toeren i klima/miljøhistorie som ansettes i 2014, anser at det er grunnlag for en satsing på dette feltet. I motsatt fall vurderes plasseringen av denne stillingen på nytt.

Vedlegg:

- (a) Oversikt over fast vitenskapelig ansatte, nytilsetninger, avganger og foreslåtte utlysninger
- (b) Stillingsplantabeller med undervisningsbehov, studentinteresse, veiledning, publisering og avganger
- (c) Undervisningsressursbehovberegninger arkeologi
- (d) Undervisningsressursbehovberegninger historie
- (e) Stillingsplangrunnlagmateriale.

OBS: Tabellen i vedlegg (a) for historie har en del kategorier som ikke finnes i de andre tabellene.

Dette er for at de feltene der det ikke er ansatte i dag, men der det foreslås nye stillinger, skal komme til syne. Dette gjelder skole, teori/metode, Nord-Amerika og klima/miljø. I tillegg er Europa skilt ut som egen kategori (fra samtidshistorie, som er det feltet den ansatte i dag forsker innenfor). *Nordic Model*-stillingen er å finne under "Annet" i vedlegg (a).